

ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Юлія Чмелюк

Ст. Львівського університету бізнесу та права

Науковий керівник – **Бренько Б.С.**

У статті розкривається побудова демократичної, соціальної, правової держави і відповідного громадянського суспільства неможлива без підвищення рівня правової свідомості та правової культури всього населення країни.

Ключові слова: *правове виховання, масова свідомість, індивідуальна свідомість, правосвідомість, правова культура.*

Формування духовного світу людини, особливо молодії, має актуальне значення для побудови незалежної Української держави з власним державним устроєм, соціальними відносинами і правовою системою. Після проголошення незалежності в Україні розпочався процес переходу до ринкових відносин, який і досі відбувається непослідовно і суперечливо. Деформації в економічній сфері породжують деформовану свідомість, бездуховність і свавілля в різних сферах життя суспільства, особливо в середовищі молоді, що дуже небезпечно для державної розбудови, створення її економічної, політичної та духовної бази.

Ефективним засобом боротьби проти зазначених негативних явищ є формування у підрастаючого покоління високої культури, зокрема правової. Високі моральні принципи, естетичні смаки, політична культура молодії людини формуються в нерозривному зв'язку з оволодінням необхідним обсягом правових знань і юридичних норм.

Важливий етап правового виховання молоді був ознаменований прийняттям у 1996 р. Конституції України. У цьому Основному Законі України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Виходячи з конституційних положень молодь повинна чітко усвідомлювати як власні права і свободи, так і обов'язки перед суспільством, володіти правовою свідомістю, правовою культурою [4. с. 285].

Одним з найоптимальніших шляхів формування правової свідомості та правової культури молоді є засвоєння основ правознавства в навчальному процесі. Зокрема, учні професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) для законодавчої орієнтації в подальшому житті та професійній діяльності повинні здобути необхідний мінімум правових знань. Правосвідомість можна визначити як сукупність правових поглядів, що виражають відношення людей до чинного права, його мети, завдань, способів та методів регулювання, до оцінки правомірності його норми та уявлення про майбутню правову систему та окремі її норми.

Правосвідомість впливає на процес державотворення, на реалізацію права та виконання його приписів адресатами. Правосвідомість, що містить у собі усвідомлення ролі і значення права в суспільстві, значною мірою впливає на формування правової держави та створення цивілізованого правопорядку в країні [1. с. 312].

Побудова демократичної, соціальної, правової держави і відповідного громадянського суспільства неможлива без підвищення рівня правової свідомості та правової культури всього населення країни. В умовах економічної кризи, соціальної невлаштованості населення, росту злочинності та криміналізації суспільства певного значення набуває робота з підвищення рівня правосвідомості та правової культури населення України. З цих позицій теоретичний розгляд і осмислення понять, структури і видів правосвідомості та правової культури, форм і методів формування у кожної людини цих правових якостей слід уважати дуже актуальною проблемою.

Існують різні форми суспільної свідомості, серед яких правова свідомість є одним із різновидів ідеологічного і психологічного сприйняття чинного та бажаного права. Правова свідомість характеризується різними підходами до розуміння права. Уявлення про чинне право дає змогу особі не лише сприймати справедливість правових приписів, а й переконуватись у ній. Сприйняття права нами реалізується не через зір, нюх чи слух, а через розуміння законодавчих конструкцій і правил, у яких формулюється обсяг певної поведінки. Праворозуміння особи підкреслюється досягненням рівнем соціально-економічного розвитку, тому що без матеріального забезпечення ніяка програма не може бути реалізована у повному обсязі. В основі правової ідеології лежать правові знання. Рівень таких знань визначає ступінь правової ідеології та правової культури людини.

За ступенем узагальнення правову свідомість можна поділити на: масову, групову, індивідуальну.

Масова свідомість – правосвідомість, що характеризує основну масу населення певної країни.

Групова свідомість – характеризує правову ідеологію та правову психологію, що властиві певній групі населення країни.

Індивідуальна свідомість – сукупність правових знань, емоцій та настанов конкретного суб'єкта відносно чинного чи бажаного права.

Правова культура – глибокі знання й розуміння права, ретельне виконання його вимог як усвідомленої необхідності та внутрішньої переконаності. Основними показниками рівня правової культури вважають: право, що відповідає вимогам справедливості та свободи; рівень правосвідомості громадян і посадових осіб, їхню переконаність діяти відповідно до вимог правових приписів; рівень культури творення та реалізації права; рівень якості роботи правоохоронних і правозастосовних органів та посадових осіб; якість системи законодавства, певний рівень законності й правопорядку.

В основі права лежить принцип справедливості, що характеризує моральний зміст нормативного характеру правил поведінки людей у суспільстві, встановлених і забезпечених державою. Законодавство являє собою зовнішній вираз права, визначає рівень свободи людини, яка постійно вступає у правовідносини з іншими людьми, колективами людей, державою та суспільством у цілому. Кожна приватна чи посадова особа, громадянин, особа без громадянства чи іноземний громадянин мають бути переконані в тому, що їхня діяльність відповідає вимогам правових приписів. Названі правові приписи характеризують рівень культури творення та реалізації права кожної посадової особи. Отже, правова свідомість і правова культура – це не тільки знання, розуміння і психологічне сприйняття чинного права, а й поведінка особи в межах чинної правової моделі [2. с. 165].

Право і мораль – це важливі надбання культури людства, зокрема культури політичної, культури правової. Культура виникає і розвивається як наслідок практичної діяльності людей. Вона завжди характеризується національним змістом. В суспільній культурі народу обов'язково присутній нормативно-ціннісний матеріал, такий, як право, мораль та інші норми, що регулюють соціальну поведінку людей. Виникнення і розвиток права – це необхідна частина в розвитку культури народу. Право є необхідним елементом суспільної культури.

Політична культура включає в себе суспільне сформовані цінності, що визначають відношення до держави, державної влади, управління

державою, функціонування державної влади. До політичної культури належать надбання суспільства в галузі державотворення, використання та розвитку держави, її захисту та збереження як цілісної і незалежної політичної організації народу. Оскільки політичні інтереси об'єктивні, стосуються всіх людей, що проживають в державі, то й цінності, що входять до політичної культури, мають загальнолюдське значення.

Стрижнем цінностей політичної культури є гуманізм – повага до людини, захист її достоїнства, честі і гідності, прав, свобод і власності [3. с. 67].

Основні напрями політичної культури, що виражають безпосередні цінності політичного життя народу, закріплюються в Конституції. Вони знаходять відображення також в інших правових актах. Значний вплив на формування політичної культури здійснюють моральні цінності, що панують у суспільстві, наприклад, гуманізм.

Створені народом моральні цінності безпосередньо впливають і на правову культуру.

Правова культура об'єднує в собі здобутки людства в галузі права. До них насамперед належить реальне значення права в задоволенні потреб суб'єктів права. Головні цінності права, що є стрижнем правової культури, закладені в його регулятивній, охоронній та захисній функціях.

Правова культура засвоюється особою шляхом набуття знань про право, про свої права, свободи, обов'язки, способи та методи їх захисту та гарантії для особи її недоторканності, недоторканності її сім'ї та власності.

Правова культура, як і взагалі культура, яку опанувала людина, проявляється не лише в знаннях особи, а передусім – в її діях.

Знання права і вміння правильно ним користуватися свідчать про високий культурний рівень людини.

Лише при поверховому ознайомленні з правом здається, що це досить просте суспільне явище. Більш ґрунтовне вивчення показує складність права та його визначальне значення в повсякденному житті людини.

Давньогрецький філософ Демокрит говорив: «Не через страх, а з почуття обов'язку необхідно стримуватись від поганих вчинків». Це не даремно, адже знання права розкриває можливості доцільного і розумного використання правових цінностей для реалізації власних інтересів, задоволення потреб, що виникають у повсякденному житті людини. Знання права створює умови для активної соціальної, політичної, правової діяльності людини, що особливо важливо в умовах сучасного державотворення та створення цивілізованого правопорядку в Україні [5. с. 480].

Сьогодення ХХІ століття в Україні на жаль характеризується далеко не високим рівнем правової культури молоді. Ситуація яка на даний час існує в Україні свідчить зовсім про інше, а саме дані про те що 25% дітей віком 15-16 років вживають спиртні напої. Серед молодших учнів (11-13 років) цей показник ще вищий – 40%, а як відомо саме по собі алкогольне сп'яніння є частою передумовою правопорушень. Не слід забувати також про те, що в нашій державі високий показник еміграції, а тому неповнолітні часто залишаються без нагляду.

Висновок. На нашу думку варто зробити суворішим законодавство, яке змушувало б батьків до більшої відповідальності за дітей – так, як це є за кордоном. На законодавчому рівні має бути гарантований захист прав дитини на безпечне сімейне становище. А для того, аби такий закон працював, треба щоб серйозніше до своїх обов'язків ставилися і наглядові органи. Адже на Заході про недбале ставлення батьків до дитини можуть повідомити навіть сусіди. І не обов'язково повинен бути контроль з боку муніципальних і державних органів, які відповідають за становище дітей у тому чи іншому регіоні. У будь-якому разі батьки, діти яких вживають спиртне у ранньому віці, мають бути покарані. Їх варто хоча б штрафувати, адже правова культура молоді – це в майбутньому правова культура громадян нашої держави.

Література:

1. Конституційні засади забезпечення законності / Л.Г. Горбунова. – Х.: 2002. – 466 с.
2. Кельман М.С. Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави та права. – Львів: Новий світ, 2004. – 581с.
3. Ковальський В.С. Теорія держави та права. – Київ: Юрінком-інтер, 2005. – 447 с.
4. Крисюк Ю.М. Соціальний і правовий порядок // Право України. – К., 2005 –364 с.
5. Скаун О.Ф. Теорія держави та права. – Харків: КОНСУМ, 2006. – 655 с.